Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

JULEHILSEN FRA NØRREVOLD

1945

Teksten forfattet af

Konservator v. Nationalmuseet PETER LINDE

*

Tegninger af Folketeatrets Facade mod Norrevold og Gaarden, som den saa ud i gamle Dage, af

PETER HOLM

*

Digt af H. V. KAALUND

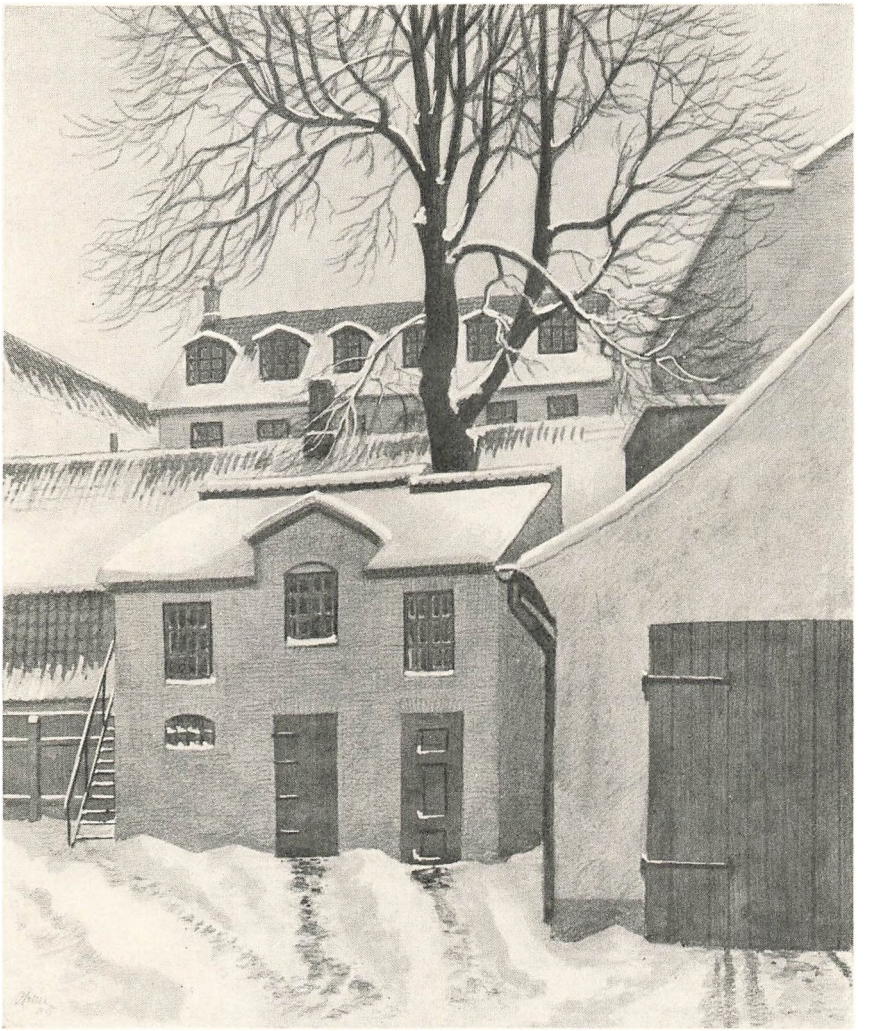

Gaarden i Nørrevoldgade 50, — med Herskabshestestald og Vognport, der nu er omdannet til Skuespillerfoyer

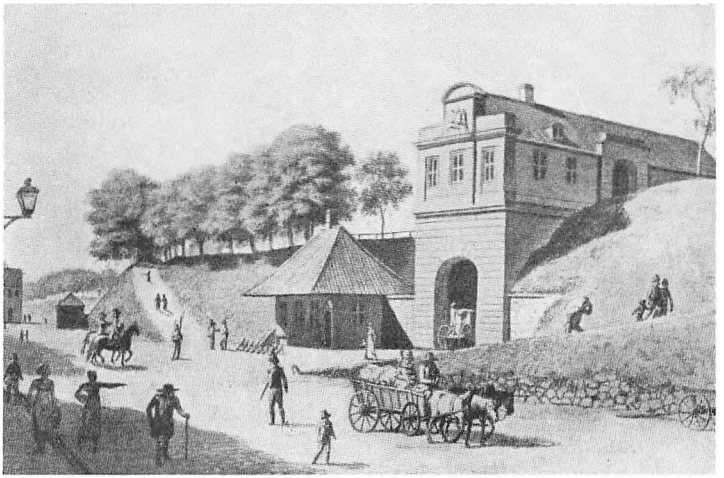

„Nørreport" med Volden, set indefra, 1804. Til venstre i Baggrunden Hjørnet af Nørregade

PETER LINDE

LANGS NØRREVOLDGADE

Midt i Nørrevoldgades lange Husrække med de lige Numre ligger en gammel Ejendom, som nu tilhører Folketeatret. Om denne Ejendom og om Gadestrækningen til hver Side skal der her til Glæde for skønsomme Københavnere fortælles lidt mindeværdig Historie.

Fra de allerældste Tider har alle Grundene langs Nørrevold været afhængige af, at de laa tæt ud mod Stadens Grænsevold; det gjorde jo ogsaa, at de blev fælles om Oplevelserne og fælles om Minderne. Hvis man vandrer hele Nørrevoldgade igennem, kan man møde mange af disse Minder fra de længst forbigangne Dage, og det er en slig Tur, der i al Korthed skal beskrives her.

Vi begynder Turen ved Ruinen af Jarmers Taarn. Før vi gaar rask til, kan vi staa stille et Øjeblik og sukke rørt over al den Idyl og Romantik, som blev hjemløs, da de gamle Volde blev sløjfet. Ingen har skildret Fortiden smukkere end K.V. Kaalund i sit berømte Digt. Men man maa jo ogsaa erindre, at mange Københavnere for et lille Hundrede Aar siden var ligesaa irriterede over Voldene, som de moderne Københavnere er det paa Bomberummene, som bare tager Plads op uden at gøre praktisk Nytte. Voldsløjfningen bragte forøvrigt som en Slags Erstatning mange ældgamle Monumenter for Dagen, og hvad man ikke naaede ned til dengang,

„Hanetaarnet". Ruinen blev fjernet ved Udgravningen

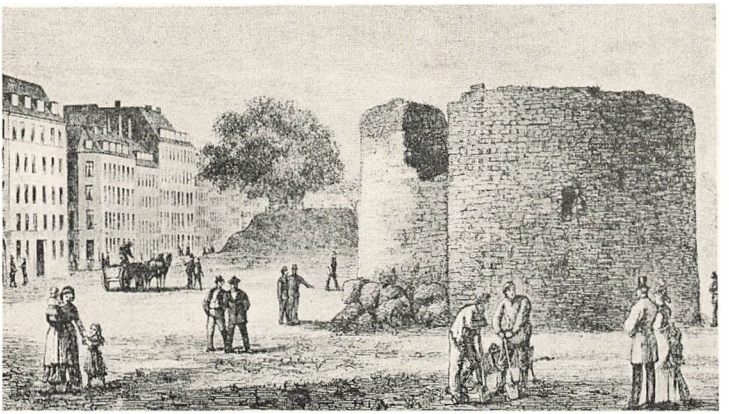

det indhentede Boulevardbane-Udgravningen i vore Dage. Jarmerstaarnet dukkede frem af Voldfylden. Et stort og indviklet Kompleks af murede Forsvarsværker fra Middelalderen havde i umindelige Tider ligget skjult i de vældige Jordmasser. Et andet Forsvarstaarn „Hanetaarnet" kom ogsaa tilsyne som en interessant Overraskelse. Det blev brutalt nedrevet, men dets Sted og Størrelse er jo stadig markeret i Brolægningen ovre ved Cyklestien ud for Gadenummer 32. I Volden ved Nørregade stod den ældre Nørreports ydre Porttaarn. Ogsaa det maatte forsvinde. De sidste Rester af Hanetaarnets Kampestensfundamenter blev først ryddet væk af Boulevardbane-Udgravningen. Da Gravemaskinen var igang ved Teknisk Skole, stødte Skovlen paa et Taarn, som i sin Tid har skullet yde Forsvar for Nørreport. De ærværdige Munkestensmure fik kun Lov til i faa Minutter at staa i Positur for en Fotograf, saa satte Maskinen sine Staaltænder i dem, og i samme Nu var det gamle Fæstningstaarn kun en Dynge Murbrokker. Overmaade storartet var en muret Bro, som havde gemt sig i Jordens Dyb, indtil Gravemaskinen traf paa den. Det ældgamle, pyntelige røde Murværk dybt nede i det gule Ler var et skønt Syn, men Synet varede blot en Dagstid, saa maatte Middelalderen vige og gøre Plads for Nutiden.

Der blev ogsaa fundet en Mængde Smaating i den historiske Jord, baade ved Voldsløjfningen og ved Boulevardbane-Udgravningen. Alleslags Vaaben blev hentet op fra det mudrede Dyb, og paa en forlængst begravet Voldskraaning laa der en Trillebør sammennaglet af Egetræ og Asketræ. Trillebøren er i fjerne Dage blevet brugt ved tvungent Pligtarbejde paa Volden, nu er den og alle de andre Ting havnet i Nationalmuseet, og der ligger Tingene nu i Montrerne som haandgribelige Minder om fjerne urolige Tider, da Hovedstadens Skæbne var afhængig af dens Indvaaneres Mod og Beslutsomhed.

Paa Strækningen fra Jarmers Taarn og hen til Nørreport fulgte Volden den

Den nu forsvundne Rest af Gyldenløves Bastion med Sct. Peders Mølle

Linje, som var afstukket af Biskop Absalon. Men fra Nørreport tog denne ældgamle Vold en ny Retning og sigtede hen imod et Sted, der langt op i Tiden skulde blive bebygget med Reformert Kirke. Den lille Husrække mellem Nørregade og Fiolstræde er jo tydeligt nok ude af Flugt med de foregaaende Husnumre, Gadestykket angiver netop Retningen af Absalons Vold, det er en Bebyggelseslinje, som sejglivet har holdt sig gennem mange Aarhundreder. Fæstningsvoldens senere Forløb fra Nørreport ud mod Kastellet skyldtes Christian den Fjerdes vældige Udvidelse af det oprindelige snævre Byomraade. Store Partier af Østervold laa jo helt frem til vore Dage hen som det sidste Tilflugtsted for gammeldags Romantik og drømmende Idyl.

De Huse, vi nu skal til at betragte enkeltvis, er ingenlunde saa særlig gamle. Fra Middelalderens Dage og langt op i Tiden laa de fleste af Grundene ud mod Volden nemlig øde og ubebyggede hen. Terrænet var mange Steder ujævnt, det var opgravet af Folk, der vilde have Ler til Teglbrænding, og de forladte Gruber, store og dybe som Bombekratere, blev kun langsomt tilfyldt med alskens Affald fra Køkkener og Stalde og Værksteder i den nærliggende Del af Staden. Først lidt efter lidt er Jorden blevet jævnet og taget i Brug, først til Kaalgaarde siden som Lysthaver, og endelig i Løbet af det forrige Aarhundrede fik Voldgaden en tæt Bebyggelse, Hus ved Hus, saadan som vi nu kender den.

Som Fæstning og Forsvarslinje har Volden mellem Jarmers Taarn og Nørreport mange Gange maattet staa for stærke fjendtlige Angreb. I Kristoffer den Førstes Dage gennembrød den rygiske Fyrst Jaromar Fæstningen paa det Sted, hvor Taarnet senere blev bygget. I Brydningstiden ved Middelalderens Udløb er det ogsaa kommet til haarde Bataljer her. I den berømmelige Februarnat 1659, da

Parti fra Nørrevold ud for Teglgaardsstræde med en Port, hvor Efternølere med en lille Mulkt kunde slippe ind i Byen, naar de andre Porte var lukkede. I Porten var Indgang til en Sangerindeknejpe

Svenskehæren satte Stormangrebet ind, var Bastionerne ved Nørrevold særlig udsatte, men de københavnske Borgere, som havde Vagttjeneste her, tog Stødet af og fik endda jaget Fjenden paa vild Flugt langt hinsides Vold og Grav. Under Bombardementet 1807 blev adskillige Huse ved Nørrevold ramt og ruineret. Flere Steder blev der til Erindring om „den rædsomste Nat" indmuret Fuldkugler og Sprængbomber i de reparerede Façader, og i adskillige Tilfælde gav man den sorte Kugle et hvidmalet Aarstal sammen med et Par hidsige og spydige Ord, som Vind og Vejr dog hurtigt har faaet udslettet. Krigsbegivenhederne nu i vore Dage fik ogsaa sat Spor paa Husene langs Volden. Beboerne her véd jo bedst, hvad hver enkelt Ejendom har været udsat for. Hvad Menneskene har maattet gennemgaa af Angst og Gru, vil jo længe endnu forblive strengt personlige Minder.

De værste Katastrofer, som kom til at ramme Nørrevoldgades Husrække, var de to store Ildebrande, der har hærget Hovedstaden. 1728 brændte hele Nørrevoldgade med Undtagelse af Hjørnestedet til Vestervold og de to Hjørner af Teglgaardsstræde. 1795 raserede Flammerne den genopførte Bebyggelse fra Vestervold til Teglgaardsstræde. Et Minde om den første og største af Brandkatastroferne var indtil for faa Aar siden at se inde i Gaarden Nr. 78. En smukt dekoreret Sandsten med Indskrift og Aarstallet 1731 var indmuret oven over Porten. Den smukke Sten har hørt til i et Hus, som i Genopbygningsperioden er blevet rejst paa en Brandtomt. Mindestenen er nu i Bymuseet.

I hele den lange Husrække er der nu kun to Steder bevaret Indskrifter med Navne og Aarstal fra før 1800. Inde i Gaarden Nr. 26 er der over Døren fra Gadegangen en lille Slutsten med indhuggede Bogstaver og et delvis udvidsket Aarstal. Bogstaverne betyder Peter Lundberg, som var Klejnsmedemester, han har altsaa

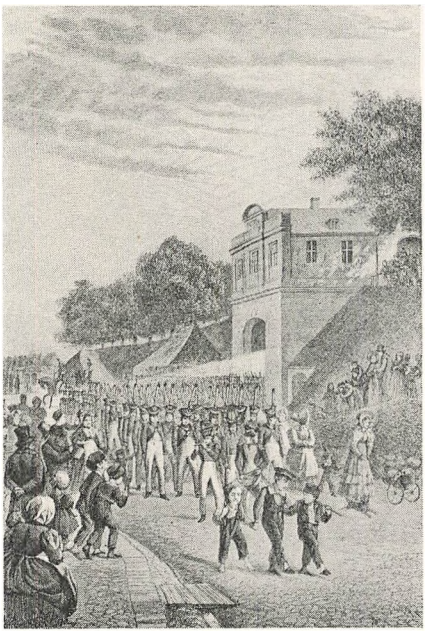

Det københavnske borgerlige Infanteris Indmarsch gennem den gamle Nørreport

været Husejer og har ladet Døren med Slutstenen indrette. I Nr. 30 er der inde i Vestibulen paa højre Haand opsat en halvrund Stenplade med følgende Indskrift:

„Gud til Ære og Vor Frue Sogns Fattige allene til Gavn blev denne Stiftelse udvidet og fuldendt af Henrich Hansen Isenkræmmer og Borger i Kiøbenhavn og hans Hustru Ane Kirstine Thostrup. 1792."

Henrich Hansen ejede Gaarden paa Hjørnet af Nørregade og den Del af Skindergade, som i gamle Dage hed Klædeboderne.

Men nu maa vi med lange raske Skridt vandre vor Rute igennem for at interessere os lidt nøjere for de enkelte Huse. Vi staar ved Jarmers Taarn og gaar nu over til Hjørnestedet Nørrevoldgade Nr. 2. Det er et ret moderne Hus, hvis mest iøjnefaldende Prydelse er et stort bistert Løvehoved af Granit. Der er dog højt tilvejrs, paa selve Hjørnet et tresidet Relief, som kun de færreste lægger Mærke til. Relieffet forestiller en siddende Kvinde med et draget Sværd og en Balancevægt, hun skal aabenbart symbolisere Retfærdigheden, og saa passer det jo saare godt, at hun troner saa svimlende højt tilvejrs i utilgængelige Regioner. Relieffet, som er modelleret i Cementstuk, er et Ungdomsarbejde, men ligefuldt et Mesterværk, af vor store Billedhugger Kai Nielsen. I det forrige Hjørnehus paa Grunden har adskillige kendte Folk haft deres Bopæl, man kan nævne Shakespeares Oversætter, Kgl. Skuespiller Peter Foersom, H. C. Andersens Lærer, Professor Meisling og Socialistmarchens Forfatter, Assistent i Krigsministeriet U. P. A. Overbye. I Nabohuset, der blev nedrevet samtidig, boede kgl. Kapelmester Anton Svendsen.

I Nr. 6 har Henrik Hertz boet et Aars Tid, siden flyttede han ind i Nr. 8, hvor ogsaa Arkitekturmaleren Heinr. Hansen har boet i mange Aar.

Nr. 10 har udfor de tre øverste Etager faaet moderne Balkoner, som støttes af smedede Skraastivere. Under den nederste af disse Balkoner er der anbragt et særdeles nydeligt Smedejernsparti, som tydeligt nok har sit Forbillede i Caspar Finckes 300 Aar gamle Gitter paa Rundetaarn.

Nr. 12 er en pompøs Bygning i Rosenborgstil. Stueetagen er opført af Granit, de øvrige Etager af røde Mursten med hvide Kridtstensbaand. Over Bygningens Midte knejser en Trappegavl og til hver Side er der Karnapper med grønne Kob-

Hammerichs Projekt til Boulevard-Banen 1885

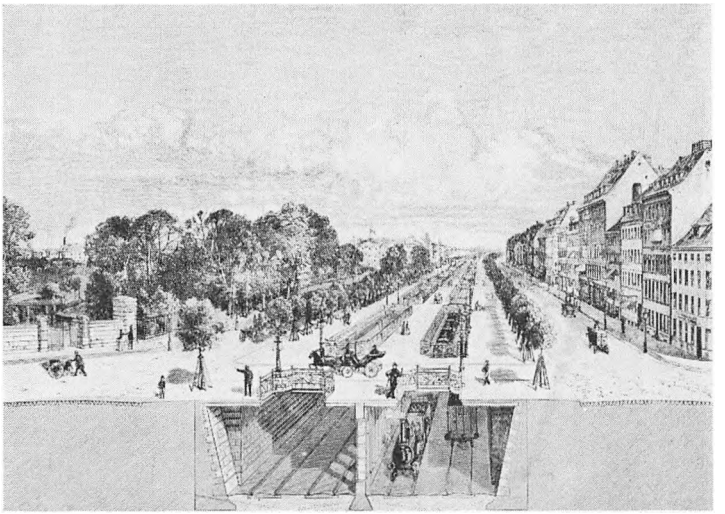

berkupler. Bygningens Indgangsportal er slotsagtig, den har Søjleopbygning og et lille skjoldformet Felt med Indskriften „Opført af Kastrup Glasværk", og det er netop 50 Aar siden, at denne statelige Bygning blev rejst. I Vestibulen er der Søjler af poleret Granit med Kapitæler af udhugget Sandsten, og Gulvet her er lagt af sorte og hvide Marmorfliser, et prægtigt Syn. Inde i Gaarden ser man en Dørindramning af Sandsten med Aarstallet 1885, og til Minde om den daværende administrerende Direktør, som hed Frederik Duus, er der et kunstfærdigt muret Felt med hans Monogram midt i.

Nr. 16 er over Stueetagen opført af mørkrøde Sten med fremspringende Fuger. Under første Sals Vinduer løber et Frisebaand med spadeformede Blade under en Æggestav. Oven over Porten er der anbragt en Broncetavle med Stadens Vaaben og denne Indskrift: „Københavns Kommune har i Aaret 1934 præmieret Ombygningen af denne Ejendom, som opførtes Aar 1834 og ombyggedes Aar 1933 af Husmandsbrandkassen for Danmark ved Arkitekt Hans Hansen." I det smukke Hus boede Christian Winther et enkelt Aar, det var 1861. Han var jo en urolig Sjæl, som saare hyppigt skiftede Bopæl. Ogsaa Landskabsmaleren Brendstrup og Billedhuggeren Th. Stein har boet her.

Nr. 20 er Hjørnet af Teglgaardsstræde. Blandt Beboerne i ældre Tid kan nævnes Professor Sibbern, Komponisten Hornemann og Portrætmaleren David Monies. Maleren P. S. Krøyer har senere haft sit Atelier i Ejendommen.

Nr. 26 har inde i Gaarden et kønt Parti med en rundbuet Dør, og det er Slutstenen over denne Dør, som bærer Smedemester Peter Lundbergs Monogram.

Nedgang til Teglgaardsbroen i 1860'erne

Han tog Borgerskab 5. November 1755 og blev nogle Dage efter viet i Vor Frue Kirke. Stenen synes at være en Del Aar yngre, Lundberg kan jo have foretaget en Ombygning af sit Hus og ved den Lejlighed ladet Stenen udhugge og opsætte.

Nr. 28 er nu en rød Mur med Port og Dør, som fører ind til et Skolekompleks. I et Baghus, som forsvandt sammen med det Forhus, der laa paa Grunden, havde Kunsthistorikeren Julius Lange haft sin Ungkarlehybel. Hans Ven Georg Brandes har fortalt, hvorledes han sammen med Vennen fra Udlandet modtog de første Fotografier af ældre Kunst, og hvorledes de paa Langes Hybel over disse kostbare Blade drømte sig bort gennem Tid og Rum; det var kort Tid førend den rige Grosserer Puggaard inviterede Lange med paa et halvt Aars Ophold i Italien. Brandes skildrer Situationen saaledes: „Man skraaede over en Gaard og dens Rendesten i et gammelt Sted ved Nørrevold, gik op ad Bagtrappen og bankede paa Døren til et tarveligt Værelse, naar man i Aaret 1861 søgte den af alle danske Studenter, hvis Selskab der var mest Fornøjelse ved. Her læste de Aristoteles og Ovid, Sofokles og Plautus sammen . . . Jævnlig blev Læsningen afbrudt ved en dødssyg Haandværkers forfærdelige Hosten i Værelset ved Siden af; men man lod sig ikke forstyrre. Om Vinteraftnerne blev der for nogle Skilling købt forskellige Delikatesser til Smørrebrødet. Hvad Drikke man kunde opdrive blev varmet i Kakkelovnen, og naar man var mæt og varm blev Billederne tagne frem. Hvilken Henrykkelse, i de lykkelige Dage."

Nr. 30 er opført 1903. Façadens fire Pilastre har Kapitæler, hvori der kommer Vædderhoveder tilsyne. Allerøverst i Trekantgavlen er et vældigt Stukrelief, der forestiller fem overmaade flittige Smedesvende i Arbejde paa et Værksted. Det

Ørstedsparken set fra Sct. Peders Mølle. Hjørnet af Gyldenløvesgade og Nørrevold. 1881

var Maleren Harald Slott-Møller, der leverede Tegningen til dette mægtige Reliefbillede. I Bygningens Vestibule er anbragt den førnævnte Sten med Aarstallet 1792. Nedenunder er en Indskrift, der fortæller, at Stenen havde sin Plads over Porten til Vor Frue Arbejdshus, som blev nedrevet, da den nu staaende Bygning skulde opføres. Om Vor Frue Arbejdshus har Vilhelm Bergsøe i „Krigen og Koleraen" givet en Skildring saa realistisk, at det er rystende og forfærdende at læse. Det var aabenbart grufulde Tider, da Pesten i 1853 rasede i Hovedstaden.

Nr. 32 og 34 er Industrifagenes nye smukke Bygning, opført af mørkrøde Sten med fremspringende Fuger over en ganske lav Granitsokkel. Hjørnet til Larslejstræde er fint afrundet. Da Bygningen blev opført for „Industrifagene" traf man nede i Jorden paa en Mængde gamle Ligsten, som maatte stamme fra en af de københavnske Kirkegaarde. Man var jo fra Kirkernes Side højst ligegyldig med slige Monumenter, de blev solgt ved Auktion, og de blev købt af Folk, som kun agtede at bruge dem som billigt Byggemateriale. De her fundne Ligsten var allesammen ældre end 1807, men yngre end 1728.

Nr. 38 er det andet Hjørne af Larslejstræde, en overmaade fin og fornem Nybygning med kostbare Stenrammer om Stueetagens Dør og tilgitrede Vinduer. Bygningen er til Ære for Arkitekten blevet præmieret af Københavns Forskønnelsesforening. I det forrige Hus paa Hjørnegrunden boede Komponisten H. E. Krøyer, og Christian Winther flyttede ind, men vilde straks igen flytte bort; han skriver til en Ven, mens han bor her: „Jeg løber om efter Huslejlighed til min stakkels Familie og er næsten fortvivlet". Ved Nedrivningen af denne Ejendom, eller rettere sagt to Huse, forsvandt ogsaa den Kvistlejlighed, som før 1860 havde været beboet

Vor Frues Arbejdshus

af Skuespilleren Kristian Mantzius i hans Ungkarledage. Fra hans Studereværelse var der en Fløjdør ud til en lille Altan, hvorfra man havde den dejligste Udsigt over Volden og det frie aabne Land hinsides Fæstningsterrænet. Naar det om Eftermiddagen var Solskin, kunde Stuen med de mange Bøger og Billeder faa et eget Skær af højtidsfuld Stemning. Det har da ogsaa inspireret Carl Bloch til det hyggelige Billede, der forestiller Kristian Mantzius med sin lange Pibe ved den aabne Altandør. I et Hjørne af Stuen staar den hvidmalede Skrivepult, som Mantzius daglig benyttede, og som han trofast holdt Hævd over, fordi den havde tilhørt Digteren Poul Martin Møller, da han skrev „En dansk Students Eventyr". Den historiske Skrivepult er nu havnet i Teatermuseet, og en Gentagelse af Blochs Maleri er ophængt over den.

Nr. 42 har engang huset Kgl. Skuespillerinde Julie Sødring med Mand og Børn. Familien flyttede hid fra Kastelsvejen, det var saa besværligt at bo saa langt borte, og da de fik en Søn, blev det ogsaa nødvendigt med en større Lejlighed; men man var blevet vant til landlige Omgivelser og frie Udsigter, og derfor var det om at gøre at finde et Sted uden for de trange Gader, og saa blev Nørrevold valgt.

Nr. 44 har faaet sig et litterært Monument, idet Forfatterinden Ellen Reumert har udgivet en Bog om sit Hjem paa Nørrevold, og dette Hjem var netop her i Huset. Bogen er en kvik og rørende Beretning om et fint og klogt Menneske og ommange Aars Indleven i et bestemt Milieu. Forfatterindens hjælpsomme Sindelag gjorde, at hendes Hjem ofte fik en vis Lighed med en Nerveklinik, siger hun. Mange stakkels Mennesker kom og aabnede deres forpinte Hjerter for hende, og hun, som

Carl Bloch: Kr. Mantzius i sit Arbejdsværelse. Udsigt over Nørrevold 1852

selv havde gaaet meget igennem, var just derfor i Stand til at trøste og raade andre. Det er altsammen saa kønt og rørende fortalt, at Huset kan være helt stolt af det.

Nr. 48 er et overmaade stateligt Hus, opført for lidt mere end 100 Aar siden. Under første Sals Vinduer løber en Stukfrise med et fyldigt og frodigt Rankeornament, og herover er Façaden opmuret med mørke Sten og fremspringende Fuger, de hedder forøvrigt Hamburgerfuger. I Huset, som nu er fredet i Klasse B, boede i omtrent 30 Aar, indtil 1866, den bekendte Censor Christian Reiersen. Hans „Maa trykkes, Reiersen" findes paa en Mængde Bøger fra Trediverne og Fyrrerne i forrige Aarhundrede. I Begyndelsen af dette Aarhundrede boede Peter og Betty Nansen paa anden Sal, og deres smagfulde Hjem blev søgt af mange forskellige Kunstnere. Under sit sidste Ophold i København i Maj 1909 var Bjørnstjerne Bjørnson og Fru Caroline Midtpunktet i en Fest, som afholdtes til deres Ære i disse Stuer.

Nr. 50 „A/S Kjøbenhavns Hippodrom"s Ejendom til Brug for Folketeatret. Her er indrettet Direktørbolig og Kontorer og Garderober, Skræddersal, Syngesal og Kostume-Magasiner, saa det er en hel Æventyrverden at komme ind i. Den stilfulde og fornemme Ejendom indordner sig saa pænt og beskedent i Huslinjen, at man kun lægger særlig Mærke til den, fordi der hele Teatersæsonen igennem er anbragt Skuespillerportrætter og Scenebilleder i Glas og Ramme paa Række over Façaden mellem Kælderens og Stuens Vinduer. Huset er omtrent Hundrede Aar gammelt, der er dog i Tidernes Løb forandret noget ved det, især ved Taget, den hyggelige Frontonopbygning med Balkonpladen er blevet indrettet for kun tredive Aar siden. Folketeatrets Historie vedrører jo strengt taget ikke Nørrevold, men her er Anledning til at nævne, at paa Teatrets Grund laa den store Bryggergaard, som ejedes af den gamle Heger, Øhlenschlægers Svigerfader. I Haven, som naaede helt ud til Nørrevold, sværmede den unge Adam og hun, som han kaldte sin evig elskede Pige, den purunge, ejegode Pige i hvid Kjole og gule Safiansko.

Sct. Peders Mølle efter Afgravningen af Volden

Hun havde store blaa Øjne, snehvid Hud, Rosenkinder og askelyst Haar, saa langt at hun kunde skjule sig i det, naar hun lod det falde. Adam bad hendes Fader, om han maatte faa hende, og den gamle lagde deres Hænder sammen og syslede videre med sine Studier over Sprog og Musik og Fysik og Mekanik og andre lærde Sager. Men Scenebilledet skiftede pludseligt; 1807 blev den store, prægtige Gaard med den dejlige Have ødelagt af Bomberne. 50 Aar efter aabnedes Folketeatret med historisk Jord under Scenegulvet. Huset ved Nørrevold har i sin hundredaarige Tilværelse haft mange fine og fornemme Beboere. En af dem kender Folk endnu Navn paa, det var Kaffegrosserer A. C. Gamél. I Slutningen af forrige Aarhundrede lod Gamél sin Lejlighed her i Huset indrette og møblere paa en meget bekostelig og højst original Maade. Han havde sine Fabriksbygninger liggende i Lille Kongensgade, og blandt dem var der et Bindingsværkshus, som var henved 300 Aar gammelt. Det havde været Skippernes Laugshus og var rigt og prægtigt udsmykket med fint Snedkerarbejde og kunstfærdige Udskæringer i Træ. Det gamle Hus blev revet ned, og hele det Indre blev flyttet her til Nørrevold. Under den bedste kunstneriske Ledelse blev saa de dygtigste Haandværkere, som Hovedstaden kunde præstere, sat i Arbejde med at omdanne Stuerne, saa at de kom til at se ud, som rige Folks Stuer har set ud paa Christian den Fjerdes Tid. Af al denne Herlighed er der nu kun svage Spor tilbage, de ærværdige Egetræspaneler er saavidt vides brugt til Optændingsbrænde i en Snedkers Limovn, og det var dog før Brændselsmangelens Dage. I Slutningen af Halvfjerdserne lod Grosserer, Etatsraad Gamél her afholde en stor Fest for Friherre Nordenskiöld, da han havde gennemsejlet Nordvestpassagen.

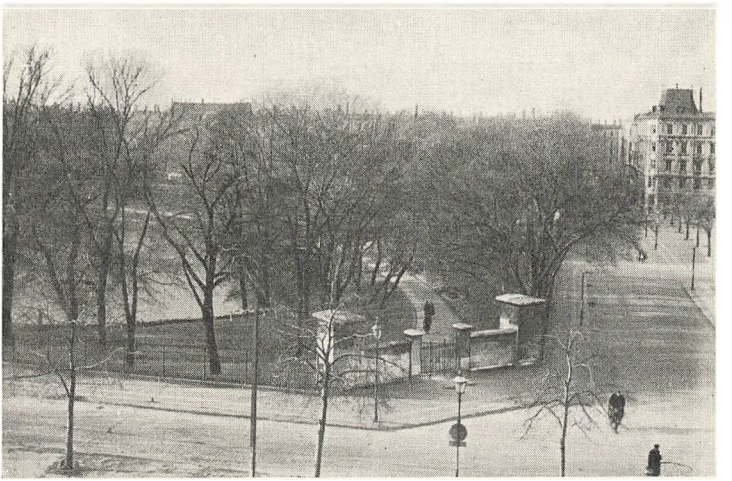

Udsigt over Ørstedsparken og Nørrevold, 1945, fra Balkonen Nørrevoldgade 50

Nr. 52 har Gadenumret anbragt indeni en Laurbærkrans sammenbundet med lange, flagrende Silkebaand. Det er Stukarbejde og temmeligt nyt, og det blev lavet, da man omdannede Stueetagen, hvor der havde været Indgang for Teatrets Skuespillere. Porten i Nr. 52 benyttes stadig som Reserveindgang til Teatret; herigennem foregaar bl. a. Transport af Kulisser etc.

Nr. 54 har Gadenummer af Smedejern, en Efterligning af de Murankre, der stundom er anvendt paa københavnske Huse for en 2—300 Aar siden. Ejendommens Trappeparti er usædvanligt pompøst og prægtigt med rigt udskaarne Pilasterkapitæler, ikke noget særligt gammelt, men fint og dygtigt Haandværk. Hofkantor H. E. Krøyer har i sin Tid boet her i Huset, det er jo ham, der har komponeret Melodien til „Der er et yndigt Land" og „Her under Nathimlens rolige Skygge". Han maa have befundet sig godt her ved Nørrevold, vi traf ham jo ogsaa som Lejer henne i Nr. 38.

Nr. 56 er et helt moderne Kompleks, der har afløst en højst mærkelig og morsom gammel Bebyggelse. Men det nye er jo smukt og praktisk og svarer godt til sit Formaal; her er Kontorer og Lokaler for Post og Telegraf. Under Besættelsen havde det tyske Handelskammer Kontorer i Bygningen, og det var her en Gruppe Frihedskæmpere ved et dristigt Kup fjernede en Del af Arkivet, som kom til at danne Grundlag for de senere Undersøgelser mod Værnemagere o. l. Hjørnestedet til Nørregade har ingen Indgang fra Nørrevold. Den frodige Ornamentik i Altanrækværkerne uden for det „brækkede" Hjørne er værd at lægge Mærke til.

Nr. 62 er det andet Hjørne af Nørregade. I Huset boede den ypperlige Kobberstikker S. H. Petersen i 1820'erne.

Nørrevold 56—58

Den lille Husrække hen til Fiolstræde er køn og hyggelig at se paa, men der er ikke stort at sige om den udover, at den snart skal forsvinde. Pladsen foran disse Huse blev forøvrigt før i Tiden kaldt „Skidentorvet". I Nr. 70 boede den døvstumme Maler Hunæus for et lille Hundrede Aar siden. Hjørnestedet har over en Gadedør mod Fiolstræde en malet Indskrift, der lyder saaledes: „Dette Hus Fiolstræde Nr. 33 Matr. Nr. 223 i Klædebo Kvarter blev genopført kort efter Kjøbenhavns store Ildebrand 1728". Det er baade rigtigt og forkert. Huset, som opførtes her efter Branden, blev nemlig fuldstændig nedbombet 1807. B. S. Ingemann boede her netop dengang, da han som 17-aarig tog sin Studentereksamen. I Krigens Dage meldte han sig til „Kronprinsens Livkorps" og fik anvist Post paa Volden. Da han efter Afløsningen vilde gaa hjem, var det hele Hus sammen med Nabohusene nedbrændt, kun Stentrappen op til Gadedøren stod igen. For den unge Ingemann var det et smerteligt Tab, at Manuskripterne til hans første Digte og Tragedier var tilintetgjort.

Nr. 76, Købmandsskolen. Bygningen er jo et helt Palæ at se paa. Paa Tagbalustraderne over de afrundede Hjørner staar fire vældige Figurer af Cementstuk, men det er ikke bare dekorative Udsmykninger, det er ægte Kunstværker, som skyldes Samarbejde mellem Kai Nielsen, Georg Ulmer, Herman Andersen og Utzon-Franck. Kai Nielsen har dog været helt alene om den skulderbrede, muskelsvære Kæmpe med nøgen Overkrop. Her kommer vi altsaa forbi endnu et Værk af den store Kunstner paa vor Tur langs Nørrevold. Under Besættelsen blev Købmandsskolen besat af Tyskerne, og ved Befrielsen fik Modstandsbevægelsens Sjællandsledelse Hovedkvarter her, mens en Del af Lokalerne overtoges af den allierede Militærforvaltning.

Nr. 78—80 er det nye Hus med Nørreport Bio. Her har før i Tiden ligget en gammel Garvergaard, og det var her den udhugne Sandsten med Aarstallet 1731 var anbragt over Porten mod Gaarden. I Nr. 80 havde Kammerherre Fallesen sit Hjem i den Periode han var Teaterchef, 1876—94.

Nørrevold i Dag med Nørreport Station set fra Balkonen i Nr. 50

Nr. 82 har uden Tvivl til Forbillede haft et fint italiensk Renæssancepalads. Huset er opført 1885 af M. I. Ballin, hvis Monogram ses midt i Balkonens Støbejernsrækværk.

Nr. 84 og 88 er Hjørnerne af Frederiksborggade. Det er Landmandsbankens og Privatbankens pompøse Bygninger. Det er interessant at se to nogenlunde samtidige Arkitekters højst forskellige Indstilling til Stilkravene.

Nr. 90—92 er siden 1873 Hjemsted for „Arbejderforeningen af 1860", en Forening, som i sin Tid har været et politisk Centrum i Hovedstaden. Forøvrigt har Landets Ypperste inden for Kunst og Videnskab haft deres Gang her som Foredragsholdere og Oplæsere, og den gamle Forening holder jo stadig sine ærværdige Traditioner i Ære.

Resten af Husrækken hen til Nr. 112, som er Hjørnet af Gothersgade, frembyder ikke noget særligt mærkeligt. Om selve Hjørnestedet kan der dog fortælles, at her var en Kælderbeværtning, hvis Indehaver kaldtes „Vandmanden", fordi han udlejede Glas til Brug for Spadserende ved Volden, som vilde drikke Vand af en Post, der fandtes dér. Vandet skal have været særlig rent og klart. Det gjorde bl. a. Søren Kierkegaard saa at sige hver Dag. Ogsaa efter at Volden og Porten var forsvundet, vedblev Værten og hans Efterfølger at hedde „Vandmanden", saa Traditionen har nok været gammel. Robert Neiiendam spurgte engang den sidste „Vandmand"s Enke, om det ikke var mærkeligt, da Voldene og Træerne forsvandt. „Jo," svarede hun, „det var underligt ikke længere at se Træerne og Møllevingerne genspejle sig, naar man pudsede Ruder". Det var et præcist Erindringsbillede. Hermed slutter vi vor Tur, vor lange Vandring gennem Nutidens og Fortidens København.

PETER LINDE.

St. Bededags Aften
paa Nørrevold

DA DE REV VOLDENE NED

af H. V. KAALUND

Hvad gaar der af dig, min Fødeby?
Hvilken Byggen og Roden!
Jeg kjender dig neppe: Du bliver som ny,
aldeles paa Moden.
Den travle Tid var dig ilet forbi —
du maa med i Løbet,
om ogsaa lidt gammeldags Poesi
gaar med i Kjøbet!

De har nu besluttet, de vise Mænd,
du maa ej beholde
det grønne Bælte, som kranser din Lænd:
dine gamle Volde.
Nu skal du befries, min kjære Stad,
fra dit snævre Panser;
dine Stadsgrave, spætted med Andemad,
har stødt vore Sanser.

— Dine Volde, hvorfra Carl Gustav drog
med Skam tilbage,
som Arthur Wellesley selv ej tog
i onde Dage,
som aldrig brødes af Fjendehaand,
som selv en Kvinde
en Gang har værget med Helteaand,
skal nu forsvinde!

Paa Skubkarrer triller man Minderne væk
fra de gamle Tider.
Nu faar vi den dejligste Gjennemtræk
fra alle Sider.
Etsteds derude — ja Gud veed hvor —
skal der bygges Skanser,
naar vi først faa vrøvlet en halv Snes Aar
om vore Finanser.

Vi har store Planer, fine Ideer
og Spekulationer —
her er Byggegrunde, som vel er værd
en Snes Millioner;
de maa gjøres i Mønt, naturligvis!
Hver eneste Tomme
drives op i den allerhøjeste Pris
med den store Tromme.

Din Stadsgrav — og din Kirsebærgang,
hvor Violer vi plukked,
hvor den blomstrende Tjørn over Vandet
og Sivene vugged, [hang
hvor den vilde Drossel i Buskene sang,
mens Aftenen dugged,
og Fiskeren med sin Bambusstang
over Bredden sig bukked —

Sct. Peders Mølle, 1872

og de gamle Broer, som spejled sig smukt
dernede i Vandet —
og Udsigten lige til Kjøgebugt —
og Synet af Landet,
naar Solen gik ned, og i Aftnen sval
den første Stjerne
tændtes paa Himlen — mens Hornsignal
lød fra det Fjerne.

Forsvinde skal det nu Alt for det Ny —
der maa Plads til Mængden!
Ja, nu skal du voxe, min kjære By,
i Bredden og Længden!
Boulevarder faar du som i Paris,
hvor vi kan os sole
og nyde i Mag vor Konditor-Is
paa Fortovets Stole.

Det gør mig ondt for de Skove af Siv,
som dernede suse,
det gør mig ondt for det Fugleliv,
som Buskene huse,
for de grønne Skrænter, de prægtige Træer
og de stille Bænke
og de gammeldags Folk, som hvilede der
og holdt af at tænke.

For de jublende Smaa, som deroppe sprang
i Paradisspillet,
for de fattige Stakler, hvis Frihedstrang
blev deroppe stillet,
for de Syge, som med den blege Kind
søgte bort fra Vrimlen
for at aande en Smule Livsluft ind
lidt nærmere Himlen.

— Jeg har nydt deroppe som lille Pog
mine bedste Glæder;
jeg kjender ved Stadsgraven hver en Krog,
de skjulteste Steder.
Der fik jeg alt Syn for en stor Horisont,
den Gang jeg var lille,
da jeg troede endnu, at Solen gik rundt
og Jorden stod stille.

— Det er mig som en vemodig Drøm,
naar jeg seer tilbage
fra den vilde, brusende Nutids Strøm
paa de gamle Dage!
Som Digter staar jeg i Æresgjæld
til de gamle Minder:
dem maa jeg sige et rørt Farvel,
før de forsvinder.

BIANCO LUNO A/S, KBH.